

De processie tijdens de viering van São João Baptista [foto: Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland].

Mensen maken erfgoed

Erfgoedbeoefening in Nederland

Wat hebben een Twents schouwspel, het archief van Amsterdamse notariële akten en een Kaapverdisch festival met elkaar te maken? Het betreft alle drie activiteiten, verhalen of objecten die zijn overgeleverd uit het verleden. Het is cultureel erfgoed omdat het vandaag de dag waardevol, interessant en relevant wordt gevonden en omdat het raakt aan de identiteit van de mensen die erbij betrokken zijn.

tekst **WIM BURGGRAAF**

Erfgoedbeoefening in de vrije tijd

In het Twentse Den Ham werkt een groep bewoners jaarlijks aan de opvoering van het Historisch Schouwspel in december. Ze werken aan het verhaal en draaiboek. In de Schouwschuur verzamelen zij attributen, timmeren decorstukken en selecteren zij kostuums voor het evenement. Een van de vrijwilligers is Annet. Zij vertelt op Erfgoed Platform Overijssel dat ze met de kledinggroep ervoor zorgt dat de spelers in kleding rondlopen die past bij het thema en dat de

haardracht en grime bij die tijd aansluiten. Ze zijn daar heel streng in, zo letten ze er goed op dat mensen tijdens het schouwspel geen sieraden of horloges dragen.

Jeroen werkt al ruim vier jaar mee aan diverse projecten van VeleHanden. VeleHanden is een website waar archieven en musea hun gedigitaliseerde collecties ter ontsluiting kunnen aanbieden aan het grote publiek. Jeroen werkt mee aan diverse projecten

rond oude akten en registers waaraan hij gegevens toevoegt, zoals de datum, type akte, persoonsnamen en geografische locaties. Zo hoopt hij ook gegevens te vinden voor zijn familie stamboom. Zijn voortgang en bijzonderheden noteert hij in dagboeken.

Op het festival São João Baptista in Rotterdam komt de Kaapverdische gemeenschap bijeen ter gelegenheid van het feest van Johannes de Doper op 24 juni, bestaande uit een dans met trommelaars en een miniatuur vissersboot. Het festival bestaat verder uit een podiumprogramma, activiteiten voor jong en oud en kraampjes met culinaire specialiteiten. De viering wordt sinds de jaren 70 van de vorige eeuw georganiseerd in samenwerking tussen verschillende (Kaapverdische) stichtingen in Rotterdam, religieuze organisaties en vrijwilligers.

Actieve inzet

Al deze mensen noemen we erfgoedbeoefenaars, maar ze worden vaak ook vrijwilligers, deelnemers of amateurs genoemd. Dankzij hun actieve inzet kunnen al die andere mensen genieten van cultureel erfgoed door er bijvoorbeeld over te lezen, of het bezoeken.

Het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland (KIEN) en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) hebben voor het eerst sinds tien jaar weer verdiepend onderzoek gedaan naar erfgoedbeoefening in Nederland. In totaal werkten 5.050 Nederlanders van twaalf jaar of ouder mee aan dit onderzoek.

In Nederland zet 38% van de bevolking van twaalf jaar en ouder zich in de vrije tijd echt actief in voor materieel en immaterieel erfgoed. Er zijn dus grofweg zes miljoen erfgoedbeoefenaars actief in ons land. Dit doen ze soms jaarlijks, zoals bij de organisatie van een evenement. Anderen zijn wekelijks of zelfs bijna dagelijks actief. Het percentage actieve erfgoedbeoefenaars is iets hoger buiten de sterk stedelijk gebieden.

Het grootste aantal beoefenaars zet zich actief in voor immaterieel erfgoed (22%). Daarbij gaat het onder meer om het organiseren van festiviteiten, het beoefenen van ambachten, het borgen van culinaire tradities en de zorg voor streektaal of dialect. Historisch onderzoek (stamboomonderzoek, regionale geschiedenis en oral history) en de zorg voor historische gebouwen, parken of landschappen zijn goed voor voor een aandeel erfgoedbeoefenaars van respectievelijk 11% en 8%. Voor roerend erfgoed (5%), archeologie (3%) en levend erfgoed (1%) zijn relatief minder mensen actief.

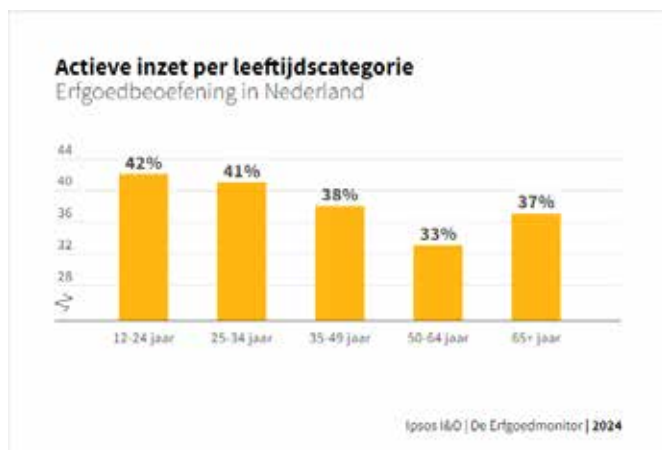

De optocht van het Historisch Schouwspel in Den Ham [foto: Dick Sanderman].

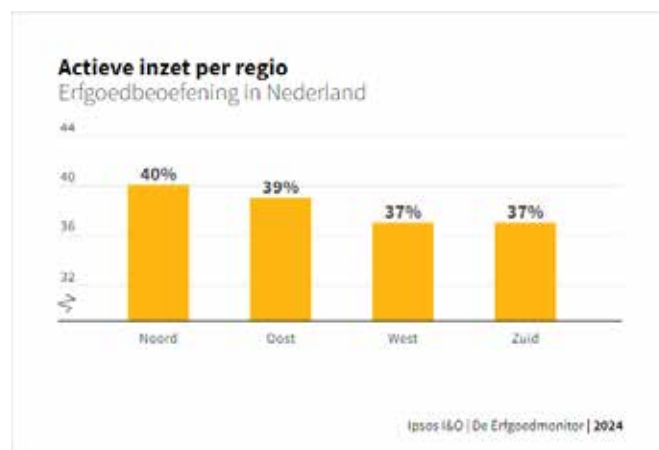
Je hoeft niet oud te zijn om als erfgoedbeoefenaar actief te zijn. In de praktijk zijn meer jongeren (12-15 jaar) dan senioren (65 jaar en ouder) in hun vrije tijd actief voor cultureel erfgoed. Mensen met een beperking of chronische aandoening zijn gemiddeld genomen in gelijke mate actief als mensen zonder beperking. Gebrek aan tijd is de meest genoemde belemmering om zich echt actief bezig te houden met cultureel erfgoed.

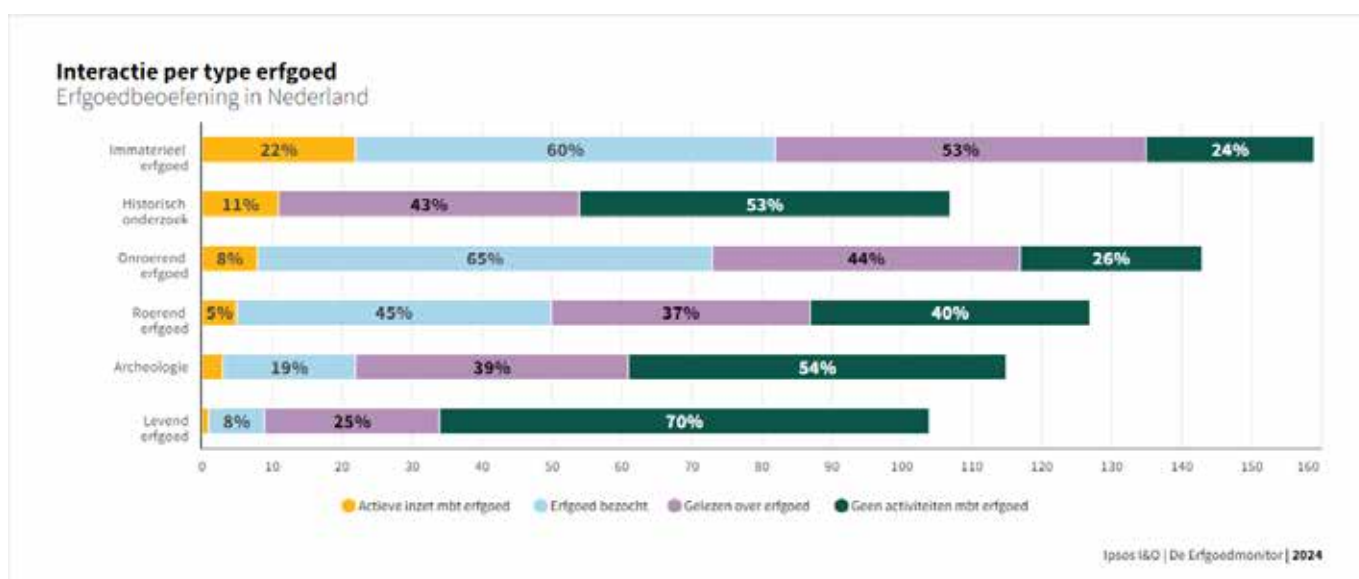
De navio en navidar (schip met stuurman) tijdens São João Baptista [foto: Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland].

Actieve inzet per leeftijdscategorie [foto: Erfgoedmonitor RCE].

Actieve inzet per regio [foto: Erfgoedmonitor RCE].

Interactie per type erfgoed [foto: Erfgoedmonitor RCE].

Erfgoedgemeenschappen

In ieder geval geeft ruim 40% van alle actieve erfgoedbeoefenaars aan verbonden te zijn aan een vereniging of een andere informele groep, of deel uit te maken van een online community. Een groep mensen die zich gezamenlijk actief inzet voor een bepaalde vorm van erfgoed noemen we een erfgoed-gemeenschap. Vanuit interesse en intrinsieke motivatie voor cultureel erfgoed vormt zich een sociaal verband waarmee ze uiting geven aan hun verbondenheid met dit erfgoed.

Erfgoedgemeenschappen zijn actief bezig met uiteenlopende vormen van erfgoed. Meestal concentreren de activiteiten zich op een of meer van de volgende functies: het verzamelen en beheren van een collectie; het in leven houden van een traditie zoals een ambacht, een streektaal of een feest; of het zorgdragen

voor materieel erfgoed zoals gebouwen of landschappen.

De meerderheid van de zes miljoen actieve Nederlanders geeft aan zich in hun vrije tijd voor erfgoed in te zetten omdat het plezier en ontspanning geeft, en omdat ze meer over het verleden willen leren. Daarnaast geven ze aan dat ze mee willen helpen om cultureel erfgoed te behouden en/ of door te geven.

Meer informatie: <https://erfgoedmonitor.cultureelerfgoed.nl/mosaic/dashboard/erfgoedbeoefening>.

Over de auteur:

WIM BURGGRAFF is adviseur en onderzoeker erfgoedparticipatie bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.